

บทที่ 3

แนวคิดทฤษฎี

ก่อนที่จะเข้าสู่การศึกษาผลของการว่างงานและเงินเพื่อต่อความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และความยากจน สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยอธิบายสิ่งที่กำลังศึกษาให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้อ่าน และทำให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ตรงตามตรรกะ เหตุผล คือ แนวคิดทฤษฎี ซึ่งในส่วนของแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาคั้งนี้แบ่งเป็น 5 ส่วน โดยในส่วนแรกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้ ส่วนที่สองเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความยากจน ส่วนที่สามเป็นแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงาน ส่วนที่สี่เป็นแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อต่อความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ และส่วนที่ห้าเป็นแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อต่อภาวะความยากจน

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้

3.1.1 ความหมายของการกระจายรายได้

ความหมายของคำว่า "การกระจายรายได้" แบ่งออกได้เป็น 2 ความหมาย ได้แก่

1. การกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต (Functional or Factoral Income Distribution)

การกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต หมายถึง การกระจายรายได้ไปยังปัจจัยการผลิต และเจ้าของปัจจัยการผลิต ซึ่งได้แก่ เจ้าของที่ดิน เจ้าของทุน และคนงาน ในฐานะที่บุคคลเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการผลิต หรือเนื่องจากเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งถูกนำไปใช้ในการผลิตตามความหมายนี้ รายได้ประชาชาติจะถูกจัดสรรไปยังเจ้าของที่ดินในรูปของค่าเช่า เจ้าของทุนในรูปของกำไรและดอกเบี้ย และคนงานในรูปของค่าแรงและเงินเดือน นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจกับการกระจายรายได้ตามความหมายนี้ มานับตั้งแต่สมัยนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก

นักเศรษฐศาสตร์ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี (Technologic al Change) และความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ มักให้ความสนใจเฉพาะการกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต ทั้งนี้ เพราะ

เห็นว่าการกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต มีความสัมพันธ์กับเรื่องต่างๆ ข้างต้น เช่น ลักษณะของการกระจายรายได้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดอัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก การกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันระหว่างนายทุนและคนงาน ในทางที่เป็นผลดีต่อนายทุน น่าจะมีส่วนสนับสนุนความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะนายทุนนอกจากทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบการแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้ออมทรัพย์ โดยเก็บออมบางส่วนจากรายได้ (ซึ่งอยู่ในรูปของกำไร) เพื่อนำไปลงทุนต่อ ก่อให้เกิดความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนคนงานมิได้ทำการออมทรัพย์จึงใช้จ่ายรายได้ (ซึ่งอยู่ในรูปของค่าแรง) ส่วนใหญ่ของตนไปในการบริโภค

ดังนั้น ถ้ารายได้ประชาชาติได้ถูกจัดสรรไปในลักษณะเป็นผลดีต่อนายทุน (สัดส่วนของกำไรในรายได้ประชาชาติค่อนข้างสูง) จะทำให้อัตราการออมทรัพย์ การลงทุนของประเทศค่อนข้างสูงกว่า และมีผลต่อไปทำให้ประเทศมีอัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่า กรณีรายได้ประชาชาติถูกจัดสรรไปในลักษณะเป็นผลดีต่อคนงาน (สัดส่วนของค่าตอบแทนแรงงานในรายได้ประชาชาติค่อนข้างสูง) ทั้งนี้เพราะในกรณีหลัง อัตราการออมทรัพย์และอัตราการลงทุนจะต่ำกว่า ซึ่งในทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกนี้ มองความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจว่ามาจากด้านการลงทุนเป็นสำคัญเท่านั้น มิได้มองในส่วนของการบริโภคว่าเป็นตัวจักรสำคัญตัวหนึ่งของความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ

ส่วนนักเศรษฐศาสตร์ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของสวัสดิการของสังคม (Social Welfare) จะให้ความสนใจเกี่ยวกับการกระจายรายได้ระหว่างบุคคล ทั้งนี้เพราะการกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต ไม่สามารถแสดงให้เห็นชัดเจนว่า มีความไม่เสมอภาคมากน้อยเท่าใด ในการที่จะพิจารณาว่า รายได้ประชาชาติได้ถูกจัดสรรไปยังบุคคลต่างๆ อย่างไร ระดับความไม่เสมอภาคมากน้อยเพียงใด แต่ละครอบครัวได้รับรายได้มากน้อยอย่างไร เราจำเป็นต้องพิจารณาการกระจายรายได้ระหว่างบุคคล

2. การกระจายรายได้ระหว่างบุคคลหรือการกระจายรายได้ตามขนาด (Personal or Size Distribution of Income)

การกระจายรายได้ระหว่างบุคคลหรือการกระจายรายได้ตามขนาด หมายถึง การกระจายรายได้ระหว่างบุคคลหรือครอบครัวต่างๆ โดยแบ่งออกตามชั้นของรายได้ (Income Classes) โดยไม่คำนึงว่าบุคคลหรือครอบครัวเหล่านั้น เป็นปัจจัยการผลิตหรือเจ้าของปัจจัยการ

ผลิตประภทใด ประมาณต้นศตวรรษที่ 20 นักเศรษฐศาสตร์ชาวอิตาลีชื่อพาเรโต (Pareto) ได้พยายามวัดการกระจายรายได้ในลักษณะดังกล่าว และได้พบว่าการกระจายรายได้ของประเทศต่างๆ เป็นไปอย่างไม่เสมอภาค จากการศึกษาของพาเรโตและนักเศรษฐศาสตร์คนอื่นๆ ต่อมาทำให้นักเศรษฐศาสตร์หันไปให้ความสนใจต่อการกระจายรายได้ระหว่างบุคคล หรือการกระจายรายได้ตามขนาดแทนการกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต

การกระจายรายได้ นอกจากจะหมายถึง การกระจายรายได้ตามความหมายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การกระจายรายได้ยังอาจหมายถึง การกระจายรายได้ระหว่างภูมิภาค (Regional Distribution of Income) ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้ระหว่างครอบครัวที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ หรืออาจหมายถึงการกระจายรายได้ตามพื้นที่ ซึ่งหมายถึง การกระจายรายได้ระหว่างครอบครัวที่อยู่ในเขตเทศบาล สุขาภิบาล และหมู่บ้าน เป็นต้น

3.1.2 การวัดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้

วิธีการวัดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไปมี 2 วิธีคือ

1. ดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในส่วแบ่งของรายได้ทั้งหมด (Share of Total Income) ที่คนทั้ง 5 กลุ่ม (ซึ่งแบ่งตามระดับรายได้) ได้รับ
- 2 . พิจารณาจากดัชนีวัดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ ดัชนีวัดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ที่สำคัญ ได้แก่

2.1 Gini Ratio (Lerman and Yitzhaki, 1994)¹ เป็นดัชนีวัดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ที่นิยมใช้กันแพร่หลาย

$$G = \frac{2Cov[y_i, F(y_i)]}{u_y}$$

¹ R. Lerman and S. Yitzhaki, "Effect of Marginal Changes in Income Sources on U.S. Income Inequality," *Public Finance Quarterly* 22(4) (1994): 403-417.

โดยที่ y_i คือ รายได้ของประชากรแต่ละคน, $F(y)$ คือ ฟังก์ชันของการกระจายรายได้สะสม และ u_y คือ รายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งหมด ซึ่ง Gini Ratio จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 เมื่อ Gini Ratio = 0 แสดงว่ามีความเท่าเทียมกันในรายได้ได้อย่างสมบูรณ์ และเมื่อ Gini Ratio = 1 แสดงว่ามีความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ได้อย่างสมบูรณ์

2.2 Shorrocks' Index (Shorrocks, 1980)²

$$I_c = \frac{1}{nc} \frac{1}{(c-1)} \sum_{i=1}^n \left[\left(\frac{y_i}{u} \right)^c - 1 \right]$$

เมื่อ $c = 0$ = The Mean Log Deviation

$$I_0 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \log \frac{u}{y_i}$$

เมื่อ $c = 1$ = The Theil Index

$$I_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{y_i}{u} \log \frac{y_i}{u}$$

เมื่อ $c = 2$ = $(1/2)cv^2$ โดยที่ cv = The Coefficient of Variation

$$I_2 = \frac{1}{2nu^2} \sum_{i=1}^n (y_i - u)^2$$

² A .K. Shorrocks, "The Class of Additively Decomposable Inequality Measures," *Econometrica* 48 (3) (1980): 613-615.

โดยที่ I_0 , I_1 และ I_2 เป็น Shorrocks Index order 1, 2 และ 3 ตามลำดับ y_i คือรายได้ของประชากร i , u คือรายได้เฉลี่ย และ n คือจำนวนประชากร

3.1.3 สาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ ได้แก่

1. ความแตกต่างในความสามารถส่วนบุคคล ความแตกต่างในความสามารถส่วนบุคคล เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การกระจายรายได้ระหว่างบุคคลแตกต่างกัน บุคคลที่มีความสามารถเด่นเป็นพิเศษหรือมีพรสวรรค์ เช่น นักร้องเสียงดี ดาราภาพยนตร์เจ้าบทบาท นักกีฬาที่สามารถเหนือผู้อื่น มักจะได้รับรายได้สูงกว่า หรือผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสติปัญญาไหวพริบเฉลียวฉลาดในการแสวงหาช่องทางที่จะทำให้เกิดรายได้ ก็มักจะได้รับรายได้สูงกว่าบุคคลอื่นๆ ที่มีความสามารถในการปรับตัวได้น้อยกว่า เป็นต้น

2. ความแตกต่างในทรัพย์สินที่บุคคลเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ถ้าบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองมาก เช่น มีที่ดิน หุ่นยนต์ พันธบัตร เงินฝากธนาคาร เป็นต้น จะได้รับรายได้จากทรัพย์สินสูงกว่า และมีโอกาสที่จะสะสมทรัพย์สินเพื่อรายได้เพิ่มพูนขึ้นไปอีก มากกว่าบุคคลที่ไม่มีทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ในครอบครอง ดังนั้นจึงมีผลทำให้การกระจายรายได้ระหว่างบุคคลเหลื่อมล้ำกัน

3. โอกาสในการศึกษาแตกต่างกัน บุคคลที่มีโอกาสได้รับการศึกษาฝึกหัดและอบรมให้มีความรู้และความชำนาญ มักมีโอกาสดำรงตำแหน่งและประกอบอาชีพที่ทำให้ได้รับรายได้สูงกว่า เช่น เป็นแพทย์ วิศวกร ทนายความ ผู้จัดการบริษัท นักธุรกิจต่างๆ เป็นต้น ส่วนบุคคลที่ไม่ได้รับการศึกษาฝึกหัดและอบรม ไม่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ มักจะต้องยอมทำงานที่ ได้รับรายได้ต่ำ เช่น คนงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) ที่ทำงานอยู่ตามโรงงานต่างๆ คนงานแบกหาม รับจ้างขนของ คนงานรับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น การกระจายรายได้จึงเป็นไปอย่างไม่เสมอภาค

4. การดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาล การดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาลเกี่ยวกับการเก็บภาษีอากรและการใช้จ่าย จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อลักษณะของการกระจายรายได้ โดยอาจจะทำให้การกระจายรายได้เสมอภาคมากขึ้น หรือเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกัน

มากยิ่งขึ้นก็ได้ ในด้านภาษีอากร ภาษีอากรที่รัฐบาลจัดเก็บแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม ภาษีทางตรงที่จัดเก็บจากผู้มีเงินได้หรือจากผู้มีทรัพย์สิน และจัดเก็บในอัตราก้าวหน้า เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมรดก เป็นการจัดเก็บตามหลักความสามารถในการเสียภาษี กล่าวคือ บุคคลที่มีรายได้สูงมีทรัพย์สินมรดกมาก จะต้องเสียภาษีในอัตราสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ทั้งการผลักภาระภาษีทางตรงทำได้ยากกว่า ดังนั้น การจัดเก็บภาษีทางตรง จึงมีส่วนช่วยทำให้การกระจายรายได้เสมอภาคมากขึ้น ส่วนการจัดเก็บภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีสินค้าขาเข้า อากรสรรพสามิต ผู้เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีให้แก่ผู้บริโภคสินค้าได้ง่ายโดยบวกเข้าไปในราคาขายสินค้า ทำให้ผู้ซื้อสินค้าชนิดเดียวกันในปริมาณเท่าๆ กันจะต้องรับภาระภาษีเท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ซื้อหรือเป็นผู้มีรายได้ต่ำ การเก็บภาษีทางอ้อมจึงมีส่วนทำให้การกระจายรายได้เหลื่อมล้ำ

ทางด้านค่าใช้จ่ายของรัฐบาลนั้น การใช้จ่ายของรัฐบาลจะมีผลกระทบต่อ การกระจายรายได้ได้อย่างไรขึ้นอยู่กับว่า กลุ่มบุคคลใดเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดทำมาจาก การใช้จ่ายของรัฐบาล ถ้าการใช้จ่ายของรัฐบาลก่อให้เกิดประโยชน์ตกอยู่กับครัวเรือนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีรายได้สูงมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำแล้ว การกระจายรายได้ก็จะไม่เสมอภาคมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มีการใช้จ่ายของรัฐบาลหลายอย่าง ที่ตกเป็นประโยชน์แก่ผู้มีรายได้น้อย เช่น ใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาชนบทที่ยากจน ใช้จ่ายของรัฐบาลทางการ สาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ การปรับปรุงชุมชนแออัด และใช้จ่ายเพื่อการศึกษาภาคบังคับ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อพิจารณาทางด้านค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ก็อาจมิใช่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การกระจายรายได้ไม่เสมอภาค

5. การว่างงาน เมื่อบุคคลไม่มีงานทำ ก็จะทำให้ไม่ได้รับรายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ถ้าบุคคลนั้นมีฐานะดีอยู่เดิม มีทรัพย์สินมากก็ยังมีรายได้จากทรัพย์สิน ทำให้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ แต่ถ้าเป็นบุคคลที่มีฐานะยากจน ไม่มีทรัพย์สินต่างๆ การว่างงานและไม่มีรายได้ จะยิ่งทำให้ฐานะครอบครัวยากจนลงไปอีก ไม่สามารถส่งเสียบุตรหลานได้รับการศึกษา ฝึกหัดอบรมต่างๆ เพื่อให้มีความรู้พิเศษในการประกอบอาชีพ บุตรหลานจึงเป็นคนงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) บุคคลที่ไม่มีทักษะหรือความชำนาญพิเศษเหล่านี้ ยังมีโอกาสกลายเป็นคนว่างงานได้ง่าย เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซาหรือภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เมื่อฐานะเดิมยากจน การไม่มีงานทำก็ยิ่งทำให้ยากจนลงไปอีก ก่อให้เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว คนจนจะยิ่งจนลง ทำให้การกระจายรายได้เหลื่อมล้ำมากขึ้น

6. ภาวะเงินเฟ้อ เมื่อเกิดเงินเฟ้อ จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการกระจายรายได้ (Distribution of income) โดยทำให้บุคคลบางกลุ่มได้รับประโยชน์ ในขณะที่บุคคลบางกลุ่มต้องเสียประโยชน์

กลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ ได้แก่

ก. กลุ่มบุคคลที่รายได้เป็นตัวเงินสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย และกลุ่มบุคคลที่รายได้เป็นตัวเงินของเขาเพิ่มขึ้นสูงรวดเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นในระดับราคาสินค้า ตัวอย่างของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ได้แก่ หน่วยธุรกิจ ทั้งนี้เพราะมีหลักฐานปรากฏเป็นที่เชื่อถือได้ว่า ราคาขายจากโรงงาน (และกำไร) มักมีแนวโน้มสูงขึ้นรวดเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต ดังนั้น ผู้ถือหุ้นของกิจการเหล่านั้นจึงได้รับประโยชน์เมื่อกำไรของหน่วยธุรกิจเพิ่มขึ้น

ข. ลูกหนี้ เป็นฝ่ายได้รับประโยชน์ ทั้งนี้เพราะจำนวนเงินที่จ่ายชำระหนี้มีอำนาจซื้อต่ำกว่าอำนาจซื้อของเงินจำนวนเดียวกัน ในขณะที่ทำการกู้ยืมในตอนแรก ผู้เช่าทรัพย์สินซึ่งทำสัญญาเช่าระยะยาว เช่น ผู้เช่าบ้านที่ทำสัญญาเช่าเป็นระยะเวลาหลาย ๆ ปี โดยเสียค่าเช่าเป็นจำนวนเงินคงที่ เมื่อเกิดเงินเฟ้ออำนาจซื้อของจำนวนเงินค่าเช่าที่จ่ายจะลดลงมาก และค่าเช่าไม่สามารถเพิ่มสูงขึ้นได้ทำให้ค่าเช่าที่แท้จริงลดลง จึงเปรียบเสมือนว่าผู้เช่าเสียค่าเช่าถูกลงกว่าเดิม

ค. ผู้เก็งกำไร จากการซื้อขายหลักทรัพย์หรือสินค้าโดยหวังกำไรที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคา จะได้รับกำไรในระยะเกิดเงินเฟ้อ ถ้าผู้เก็งกำไรดังกล่าวกระทำการซื้อขายหลักทรัพย์โดยอาศัยเงินทุนที่กู้ยืมมา ตัวอย่างเช่น บุคคลที่ใช้จ่ายเงินของตนไปในการซื้อสินค้ากักตุนไว้ จะได้รับกำไรเมื่อเกิดเงินเฟ้อ เพราะราคาสินค้าจะสูงขึ้นเรื่อยๆ เขาสามารถขายสินค้าได้ในราคาที่สูงกว่าราคาที่เขาซื้อมา ส่วนบุคคลที่กู้ยืมเงินของผู้อื่นมาซื้อสินค้า หรือหลักทรัพย์ เช่น หุ้นสามัญจะยิ่งได้รับประโยชน์มากขึ้น คือ ได้รับประโยชน์จากการที่สินค้าหรือหุ้นสามัญมีราคาขายสูงกว่าราคาซื้อ แล้วยังได้รับประโยชน์ในฐานะเป็นลูกหนี้ดังที่กล่าวในข้อ ข. อีกด้วย

เมื่อมีผู้ได้รับประโยชน์แล้วก็ต้องมีผู้เสียประโยชน์ ซึ่งได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ได้รับรายได้เป็นจำนวนเงินคงที่ตายตัว เช่น ผู้ที่ได้รับบำนาญ หรือผู้ที่ได้รับรายได้โดยอาศัยดอกเบี้ยจากเงินฝากประจำกับธนาคาร และกลุ่มบุคคลที่รายได้เป็นตัวเงินของเขาเพิ่มสูงขึ้นช้ากว่าการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้า เช่น ข้าราชการ กรรมกร ลูกจ้าง เป็นต้น นอกจากกลุ่มบุคคล

เหล่านี้แล้วก็ได้แก่ เจ้าหนี้ หรือผู้ที่ให้กู้ยืมเงิน ผู้ที่ถือสินทรัพย์ เช่น ตัวสัญญาใช้เงิน หุ่นกู้ หรือสัญญาให้เช่าทรัพย์สินระยะยาว ทั้งนี้ เพราะหลักทรัพย์เหล่านี้จะเสื่อมค่าที่แท้จริงอันเป็นผลจากการเกิดเงินเฟ้อ หรือผู้ถือสินทรัพย์ในรูปบัญชีเงินฝากธนาคาร กรมธรรม์ประกันภัย ก็จะได้รับประโยชน์ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อจะทำให้การกระจายรายได้เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น เพราะผู้ที่ได้รับประโยชน์ส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ผลิต และนายทุนที่มีฐานะค่อนข้างร่ำรวยอยู่แล้ว ส่วนผู้ที่เสียประโยชน์ส่วนใหญ่ได้แก่ คนงาน ลูกจ้าง กรรมกร ซึ่งมีฐานะยากจนอยู่แล้ว ดังนั้นผลของเงินเฟ้อทำให้คนรวยยิ่งรวยขึ้น คนจนยิ่งจนมากขึ้น

7. แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปอย่างไม่สมดุล ภาคเศรษฐกิจบางภาคได้รับการพัฒนาให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วรวดเร็วกว่าภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ในขณะที่ภาคเศรษฐกิจบางภาคถดถอยเลย ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น รัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การส่งเสริมการลงทุนในภาคนี้ทำให้การผลิตขยายตัว ใช้เทคนิคการผลิตที่ก้าวหน้าทันสมัย ปรับปรุงประสิทธิภาพให้สูงขึ้น มีผลทำให้ผู้ประกอบการอาชีพในภาคอุตสาหกรรมได้รับรายได้สูงกว่าผู้ประกอบการอาชีพในภาคเศรษฐกิจอื่นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร เช่น ภาคการเกษตร ซึ่งเทคนิคการผลิตล้าสมัย ขาดแคลนเงินทุนและสินเชื่อ ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ รายได้ของเกษตรกร ชาวไร่ชาวนาอยู่ในระดับต่ำ การกระจายรายได้ระหว่างบุคคล ซึ่งผู้ประกอบการอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมจึงเหลื่อมล้ำกันมาก

8. การแข่งขันในตลาดเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ ทำให้บุคคลบางกลุ่มบางพวกมีอำนาจผูกขาด (monopolistic power) อยู่ในฐานะได้เปรียบทางเศรษฐกิจ และมีโอกาสได้รับรายได้สูงกว่า ตัวอย่างเช่น ในตลาดสินค้า เมื่อการแข่งขันกันประกอบธุรกิจในตลาดเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ทำให้มีผู้ผลิตเพียง 2-3 คน ผลิตสินค้าสนองความต้องการแก่ผู้บริโภคจำนวนมาก ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไป ผู้ผลิตเหล่านั้นจะมีอำนาจผูกขาด สามารถรวมตัวกันขึ้นราคาสินค้าเพื่อให้ตนเองได้รับกำไร (รายได้) สูงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนในตลาดแรงงาน ถ้าการแข่งขันในตลาดเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ ในลักษณะที่ผู้ผลิตมีอำนาจที่จะเป็นผู้นำกำหนดราคาค่าจ้างแรงงานแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยที่คนงานไม่มีอำนาจต่อรอง คนงานมักจะถูกนายจ้างเอาเปรียบ ทำให้ไม่ได้รับค่าจ้างแรงงานที่ยุติธรรม ผลตอบแทนจากการผลิตส่วนใหญ่ตกอยู่กับนายจ้างซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย การกระจายรายได้จึงยิ่งไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน

3.2.1 แนวคิดและวิธีการวัดความยากจน

การวัดความยากจน แบ่งได้เป็น 2 แนวคิด คือ

1) แนวคิดการวัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ (absolute poverty concept) คือ การพิจารณาหาเกณฑ์แบ่งคนยากจนและคนที่ไม่ยากจนออกจากกัน โดยใช้เกณฑ์แบบสัมบูรณ์ที่สะท้อนระดับค่าครองชีพขั้นต่ำสุดที่มนุษย์จะยังชีพอยู่ได้ เกณฑ์ดังกล่าวนี้เรียกว่า เส้นความยากจน (Poverty Line) วิธีการต่างๆ ที่รู้จักกันในปัจจุบัน ได้แก่ ค่าจ้างขั้นต่ำ ความต้องการอาหารขั้นต่ำ และความจำเป็นพื้นฐาน ถ้าบุคคลใดมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนก็จะถือว่าเป็นคนยากจน

สำหรับประเทศไทย การวัดเส้นความยากจนที่ใช้กันโดยทั่วไป อาศัยหลักความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Minimum Needs Approach) เฉพาะด้านการบริโภค (Consumption) ทั้งหมด อาหารและหมวดอื่นๆ ที่เสนอโดยธนาคารโลกมาเป็นเกณฑ์ โดยที่ในหมวดอาหารวัดจากความต้องการโภชนาการขั้นต่ำ (Minimum Nutritional Requirements) ของคนไทยในแต่ละกลุ่มอายุและเพศที่กำหนดโดยกระทรวงสาธารณสุข แล้วถ่วงน้ำหนักโดยร้อยละของคนที่อยู่ในกลุ่มอายุและเพศนั้นๆ ในปี พ.ศ. 2518 ค่าความต้องการโภชนาการขั้นต่ำเฉลี่ยต่อคนที่คำนวณได้จะถูกแปลงเป็นปริมาณอาหารหลักประเภทต่างๆ ที่คนชนบทและคนในชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ บริโภคเป็นประจำ หลังจากนั้นนำราคาขายปลีกโดยเฉลี่ยของอาหารหลักแต่ละประเภท (ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง) มาคูณกับปริมาณอาหารหลักในประเภทและในเขตนั้นๆ แล้ว ก็จะได้เส้นความยากจนหมวดอาหารในรูปของรายจ่ายที่จำเป็นเพื่อซื้ออาหารเหล่านั้นต่อคนต่อปี ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1,343 บาทในเขตชนบท และ 1,593 บาทในเขตเมืองของปี 2518

สำหรับเส้นความยากจนในหมวดอื่นๆ ที่ไม่ใช่หมวดอาหาร คำนวณได้จากสัดส่วนของรายจ่ายที่ไม่ใช่หมวดอาหารของกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำสุดในเขตชนบทและเขตเมืองของกรุงเทพฯ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Survey, SES) ปี 2518/2519 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 638 บาทในเขตชนบท และ 1,368 บาทในเขตเมือง เมื่อนำเส้นความยากจนหมวดอาหารมารวมกับหมวดอื่นๆ ก็จะได้เส้นความยากจนรวมต่อคนต่อปีสำหรับปี 2518/2519 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1,981 บาทในเขตชนบท และ 2,961 บาทในเขตเมือง ส่วนเส้นความ

ยากจนในปีอื่นๆ คำนวณจากการนำเส้นความยากจนของปีมาตรฐาน (คือปี 2518/2519) ในเขตชนบทและเขตเมืองมาปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index) ของหมวดอาหารและหมวดอื่นๆ ในเขตนั้นๆ ในปีที่ต้องการจะศึกษา

แนวคิดการวัดความยากจนแบบสัมพัทธ์ (relative poverty concept) คือ การพิจารณาความยากจนโดยเปรียบเทียบระดับรายได้ต่างๆ ของประชากรแต่ละกลุ่ม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การพิจารณาสถานะการกระจายรายได้นั้นเอง วิธีการที่นิยมมี 2 แบบ แบบหนึ่งคือการกำหนดร้อยละ (เช่น ร้อยละ 10) ของครัวเรือนที่อยู่ช่วงระดับรายได้ต่ำสุดเป็นครัวเรือนยากจนที่สุด ส่วนร้อยละของครัวเรือนที่อยู่ช่วงรายได้สูงขึ้นมา ก็ถือว่ายากจนน้อยกว่า อีกแบบหนึ่งคือ กำหนดจากร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อคน สมมติว่า รายได้เฉลี่ยต่อคนคือ 25 ดอลลาร์สหรัฐฯ อาจกำหนดว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของรายได้เฉลี่ยต่อคน (คือ 12.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ) คือคนยากจน

3.2.2 ดัชนีวัดความยากจน

ดัชนีวัดความยากจนที่นิยมใช้กันมีอยู่หลายชนิด ได้แก่

1. สัดส่วนคนจน (Head Count Ratio) เป็นดัชนีที่ใช้วัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) และเป็นดัชนีที่ใช้วัดความยากจนที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุด

สัดส่วนคนจน =
$$\frac{\text{จำนวนคนที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าเส้นความยากจน}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$$

จำนวนคนทั้งหมด

2. สัดส่วนช่องว่างความยากจน (Poverty Gap Ratio) เป็นดัชนีที่ใช้วัดความรุนแรงของปัญหาความยากจนหรือความยากลำบากของคนจน คนจนมีรายได้แตกต่างกัน คนจนบางคนมีรายได้ในระดับใกล้เคียงกับเส้นความยากจน แต่บางคนอาจมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมาก ฉะนั้นคนจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากก็จะมีความยากลำบากมากกว่า

สัดส่วนช่องว่างความยากจน = ผลรวมของจำนวนรายได้ที่เบี่ยงเบนออกจากเส้นความยากจน

ของคนจนทุกคน / จำนวนคนทั้งหมด

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงาน

เส้นโค้งฟิลลิปส์เป็นเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงาน ซึ่งแต่เดิมเส้นโค้งฟิลลิปส์ดั้งเดิมเป็นเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการว่างงานกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน

A.W.Philips นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษได้เสนอแนวคิดที่ว่า อัตราการว่างงานมีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจมีอัตราการว่างงานสูง อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะค่อนข้างต่ำ แต่ในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจมีอัตราการว่างงานต่ำ อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะค่อนข้างสูง เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินถูกกำหนดโดยอุปสงค์ต่อแรงงานและอุปทานของแรงงาน ดังนั้น ถ้าตลาดแรงงานมีอุปสงค์ต่อแรงงานส่วนเกิน (excess demand for labor) เกิดขึ้น อัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้นด้วย นั่นคือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะขึ้นอยู่กับอุปสงค์ส่วนเกินในตลาดแรงงาน หรือเขียนเป็นฟังก์ชันได้ดังนี้

$$\hat{W} = f(N^D - N^S) \quad (1.1)$$

โดยที่ \hat{W} = อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน $\left(\frac{W_t - W_{t-1}}{W_{t-1}} \right)$

N^D = อุปสงค์ต่อแรงงาน

N^S = อุปทานของแรงงาน

จากสมการ (1.1) จะเห็นได้ว่า ถ้า N^D สูงกว่า N^S แสดงว่าเกิดอุปสงค์ต่อแรงงานส่วนเกิน ค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะเปลี่ยนแปลงในอัตราที่สูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม อุปสงค์ส่วนเกินในตลาดแรงงาน ($N^D - N^S$) อาจเขียนให้อยู่ในรูปของอุปทานของแรงงานส่วนเกิน ($N^S - N^D$) ได้ นั่นคือ

$$(N^D - N^S) = -(N^S - N^D) \quad (1.2)$$

ดังนั้นฟังก์ชัน (1.1) อาจเขียนใหม่ได้ว่า

$$\hat{W} = -f(N^S - N^D) \quad (1.3)$$

นั่นคือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินมีความสัมพันธ์กับอุปทานของแรงงานส่วนเกินในทิศทางที่ตรงกันข้าม

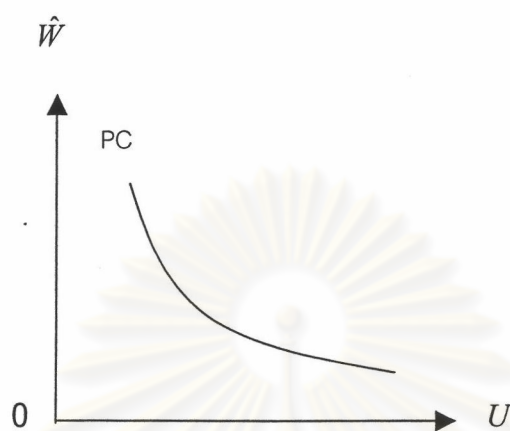
การที่ตลาดแรงงานมีอุปทานแรงงานส่วนเกินเกิดขึ้น ก็ย่อมหมายความว่า แรงงานบางส่วนจะต้องว่างงาน อัตราการว่างงานจะมีค่าเป็นบวก และถ้าอุปทานแรงงานส่วนเกินยิ่งมีมากขึ้น อัตราการว่างงานจะยิ่งสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น จึงสามารถใช้อัตราการว่างงานเป็นตัวแทน (proxy) อุปทานของแรงงานส่วนเกินได้

อาศัยแนวคิดดังที่ได้กล่าวข้างต้น และใช้อัตราการว่างงานแทนอุปทานของแรงงานส่วนเกิน ทำให้ฟิลลิปส์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินกับอัตราการว่างงานในรูปของฟังก์ชันได้ดังนี้

$$\hat{W} = g(u) \quad ; \quad \frac{d\hat{W}}{du} < 0 \quad (1.4)$$

สมการ (1.4) แสดงว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินเป็นฟังก์ชันกับอัตราการว่างงานในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ถ้าอัตราการว่างงานสูงขึ้น อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะลดลง หรือในทางตรงกันข้าม ถ้าอัตราการว่างงานลดลง อัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะสูงขึ้น เราสามารถใช้รูปแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ดังภาพที่ 3.1

เปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจะสูงขึ้น เราสามารถให้รูปแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 เส้นโค้งฟิลลิปส์

ตามภาพที่ 3.1 เส้น PC เป็นเส้นที่เอียงลาดจากซ้ายมือลงไปทางขวามือ แสดงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างอัตราการว่างงาน กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน เส้น PC นี้เรียกว่า เส้นโค้งฟิลลิปส์ (Phillips curve) ตามชื่อนักเศรษฐศาสตร์ที่เป็นผู้เริ่มต้นศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าว

จากความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการว่างงานกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาเชื่อมโยงเกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการว่างงานกับอัตราเงินเฟ้อได้ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ระดับราคาสูงขึ้น และเกิดเงินเฟ้อขึ้นในท้ายที่สุด ดังนั้น อัตราการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินจึงเกี่ยวพันกับอัตราเงินเฟ้อ

อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินไม่จำเป็นต้องทำให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นเสมอไป ตราบใดที่อัตราการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินยังต่ำกว่าอัตราการเติบโตของผลิตภาพของแรงงาน (labour productivity growth) การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินนั้นจะไม่ทำให้อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น และไม่ใช่ว่าอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดเงินเฟ้อทางด้านต้นทุน แต่ถ้าอัตราการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินสูงกว่าอัตราการเติบโตของผลิตภาพของแรงงานแล้ว ต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเงินเฟ้อทางด้านต้นทุนขึ้น ซึ่งอัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจะเท่ากับค่าแตกต่าง

ของอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน และอัตราการเติบโตของผลผลิตของแรงงาน หรือเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

$$\hat{P} = \hat{W} - \left(\frac{\hat{y}}{N} \right) \quad (1.5)$$

$$\text{โดยที่ } \hat{P} = \text{อัตราเงินเฟ้อ} \left(\frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \right)$$

$$\hat{W} = \text{อัตราการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน}$$

$$\left(\frac{\hat{y}}{N} \right) = \text{อัตราการเติบโตของผลผลิตของแรงงาน}$$

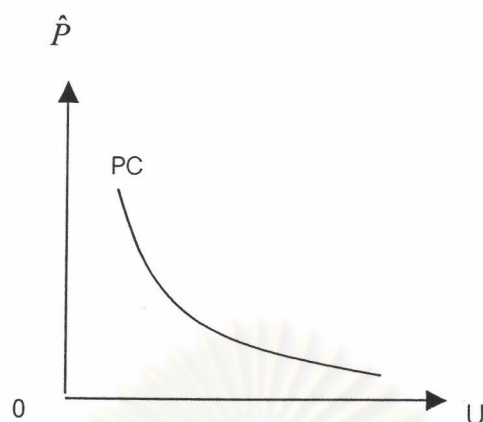
เมื่อนำสมการ (1.4) มาแทนค่าในสมการ (1.5) เราจะได้

$$\hat{P} = g(u) - \left(\frac{\hat{y}}{N} \right) ; \quad \frac{d\hat{P}}{du} < 0 \quad (1.6)$$

สมการ (1.6) แสดงว่า อัตราเงินเฟ้อเป็นฟังก์ชันกับอัตราการว่างงาน และอัตราการเติบโตของผลผลิตของแรงงาน ถ้ากำหนดให้อัตราการเติบโตของผลผลิตของแรงงานคงที่ อัตราเงินเฟ้อจะเป็นฟังก์ชันกับอัตราการว่างงาน* ในทิศทางตรงกันข้าม ดังแสดงในภาพที่ 3.2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* อัตราการว่างงานที่สูงกว่าอัตราการเติบโตของผลผลิตของแรงงาน

ภาพที่ 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงาน

เส้น PC ในภาพที่ 3.2 คล้ายคลึงกับเส้น PC ในภาพที่ 3.1 แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ เส้น PC ในภาพที่ 3.1 แสดงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างที่เป็นตัวเงินกับอัตราการว่างงาน ในขณะที่เส้น PC ในภาพที่ 3.2 แสดงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างอัตราเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงาน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวแปรของแกนตั้งจะต่างกันก็ตาม แต่ก็ยังคงเรียกว่า เส้นโค้งฟิลลิปส์ เหมือนกัน

การที่เส้นโค้งฟิลลิปส์เอียงลาดจากซ้ายมือลงมาทางขวามือสอดคล้องกับแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ที่ว่า การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมจะทำให้เกิดการขยายตัวในการผลิตและการจ้างงาน ทำให้อัตราการว่างงานลดลง และในขณะเดียวกัน การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมเป็นสาเหตุที่ทำให้ระดับราคาสูงขึ้น ซึ่งย่อมหมายถึงว่า อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นด้วย ดังนั้นเส้นโค้งฟิลลิปส์จึงแสดงถึงนัยที่สำคัญว่า จะต้องมีการแลกได้แลกเสีย (trade-off) ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน นั่นคือ ถ้าต้องการบรรลุเป้าหมายหนึ่ง เช่น การลดอัตราการว่างงาน ประเทศจะต้องสูญเสียเป้าหมายอื่น ซึ่งในที่นี้คือ การรักษาเสถียรภาพของระดับราคา โดยต้องยอมให้อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ต้นทุนของการลดอัตราการว่างงานก็คือ อัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นนั่นเอง

3.4 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับความไม่เท่าเทียมกันในรายได้

แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ สามารถเข้าใจได้โดยอาศัยการรวมกันของแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับการกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต กับการศึกษาความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ชนิดต่างๆ ของครัวเรือนทั้ง 5 กลุ่ม (ที่แบ่งตามระดับรายได้) ของ Isra³

ความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับการกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต สามารถอธิบายได้ดังนี้ เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือหดตัว และเกิดการว่างงานขึ้น คนส่วนหนึ่งจะโดนให้ออกจากงาน ซึ่งคนเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นแรงงาน ดังนั้น รายได้ของแรงงานจะลดลง ขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ผู้ที่ได้รับเงินโอน ผู้ที่ได้รับรายได้จากทรัพย์สิน และผู้ที่ได้รับรายได้อื่นๆ จะไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากการว่างงานนัก ดังนั้น การว่างงานจะทำให้สัดส่วนค่าแรงและเงินเดือนต่อรายได้ทั้งหมดลดลง ขณะที่ทำให้สัดส่วนกำไรนอกภาคเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด สัดส่วนกำไรภาคเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด สัดส่วนเงินโอนต่อรายได้ทั้งหมด สัดส่วนรายได้จากทรัพย์สินต่อรายได้ทั้งหมด และสัดส่วนรายได้อื่นๆ ต่อรายได้ทั้งหมดลดลง

ในส่วนของเงินเพื่อ ในระยะสั้นเมื่อเกิดเงินเพื่อ ราคาของสินค้าและทรัพย์สินจะเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการ และผู้ที่ได้รับรายได้จากทรัพย์สินจะได้รับรายได้เพิ่มขึ้น ขณะที่แรงงาน ผู้ที่ได้รับเงินโอน และผู้ที่ได้รับรายได้อื่นๆ ไม่ได้รับรายได้เพิ่มขึ้น แม้ว่าระดับราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ ไม่มีอำนาจต่อรองที่จะขอเพิ่มรายได้ของตนเอง ในทันทีที่ระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ดังนั้น เมื่อเกิดเงินเพื่อ สัดส่วนกำไรนอกภาคเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด สัดส่วนกำไรภาคเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด และสัดส่วนรายได้จากทรัพย์สินจะเพิ่มขึ้น ขณะที่สัดส่วนค่าแรงและเงินเดือนต่อรายได้ทั้งหมด สัดส่วนเงินโอนต่อรายได้ทั้งหมด และสัดส่วนรายได้อื่นๆ ต่อรายได้ทั้งหมดจะลดลง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการศึกษาถึงความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ ของครัวเรือนทั้ง 5 กลุ่ม (ที่แบ่งตามระดับรายได้) ของ Isra ที่พบว่าความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ คือ แรงงาน (ไร้ฝีมือกับมีฝีมือ) ทุน (ทุนด้านเกษตรกับทุนที่มีใช้ ทุนด้านเกษตร) และที่ดิน (ที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับที่ดินที่มีใช้ที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

³ Isra Sarntisart, "Industrial Protection and Income Distribution in Thailand," (Doctoral dissertation, the Australian National University, 1993)

มีความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนทั้ง 5 กลุ่ม (ที่แบ่งตามระดับรายได้) ทั้งในชนบทและในเมือง กล่าวคือ รายได้จากแรงงานมีฝีมือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของครัวเรือนในเมืองมากกว่าครัวเรือนในชนบท ขณะที่รายได้จากแรงงานไร้ฝีมือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของครัวเรือนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนยากจนในชนบท นอกจากนี้ ยังพบว่ายิ่งครัวเรือนร่ำรวยเท่าไร ก็จะมีรายได้จากแรงงานไร้ฝือน้อยลงเท่านั้น

ในเรื่องทุนพบว่า ส่วนแบ่งในรายได้ที่มาจากทุนที่มีใช้ทุนด้านเกษตรผันแปรตามตำแหน่งของครัวเรือนในการกระจายรายได้ตามขนาด ครัวเรือนที่ร่ำรวยได้รายได้จากทุนที่มีใช้ทุนด้านเกษตรมากกว่าครัวเรือนยากจน และถึงแม้ว่าทุนด้านเกษตรจะไม่ใช่อแหล่งรายได้ที่มีความสำคัญมาก แต่ทุนด้านเกษตรนี้ก็มีความสำคัญสำหรับครัวเรือนในชนบท เมื่อเทียบกับครัวเรือนในเมือง

และในส่วนของที่ดินพบว่า ครัวเรือนในชนบทส่วนใหญ่ได้รับรายได้จากที่ดิน แต่อย่างไรก็ตามที่ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นที่ดินคุณภาพไม่ดีกลับเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือนยากจนในชนบทเมื่อเทียบกับครัวเรือนร่ำรวยในชนบท ขณะที่รายได้จากที่ดินในภาคอื่น ๆ เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือนชนบทกลุ่มที่ 3 มากกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า คนยากจนได้รับรายได้หลักจากแรงงานไร้ฝีมือ และเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขณะที่คนร่ำรวยได้รับรายได้หลักจากทุนที่มีใช้ทางด้านเกษตร และเป็นผู้ประกอบการ

จากความสัมพันธ์ที่กล่าวข้างต้น สามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับการกระจายรายได้ระหว่างบุคคลได้ดังนี้ เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือหดตัว และเกิดการว่างงานขึ้น แรงงานไร้ฝีมือซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจน จะถูกให้ออกจากงาน ทำให้รายได้ของคนจนลดลง ขณะที่เจ้าของปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากการว่างงาน ทำให้รายได้ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้น การว่างงานจะทำให้ส่วนแบ่งในรายได้ทั้งหมดที่คนจนได้รับลดลง และทำให้ส่วนแบ่งในรายได้ทั้งหมดที่คนกลุ่มอื่น ๆ ได้รับเพิ่มขึ้น ซึ่งหมายถึงความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ในส่วนของเงินเฟ้อ ในระยะสั้นเมื่อเกิดเงินเฟ้อ ซึ่งหมายถึงระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น จะทำให้ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ เจ้าของทุน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยได้รับรายได้เพิ่มขึ้น ขณะที่แรงงานซึ่งเป็นคนจนไม่ได้รับรายได้เพิ่มขึ้น หรือถ้าเพิ่มก็ไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีอำนาจ

ต่อรอง ดังนั้น เงินเพื่อจะทำให้คนรวยได้รับส่วนแบ่งในรายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น และทำให้คนจนได้รับส่วนแบ่งในรายได้ทั้งหมดลดลง ซึ่งหมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ที่เพิ่มขึ้น

3.5 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับภาวะความยากจน

แนวคิดในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานและเงินเพื่อกับภาวะความยากจนสามารถอธิบายได้ดังนี้ โดยในการอธิบายนี้จะเริ่มจากการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการว่างงานกับภาวะความยากจน เมื่อเกิดการว่างงานขึ้น (การจ้างงานน้อยลง) อาจทำให้คนส่วนหนึ่งที่เคยมีงานทำและมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน โดยเฉพาะคนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนเพียงเล็กน้อย กลายเป็นคนว่างงานและมีรายได้ลดลง ซึ่งรายได้ที่ลดลงนี้อาจจะทำให้คนกลุ่มนี้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ทำให้จำนวนคนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนเพิ่มขึ้น ภาวะความยากจนเพิ่มขึ้น

ในส่วนของเงินเพื่อ เมื่อเกิดเงินเพื่อ เส้นความยากจนซึ่งผันแปรไปตามเงินเพื่อจะเพิ่มขึ้น และถ้าระดับรายได้ของบุคคล โดยเฉพาะคนจนและคนที่ไม่ได้เป็นคนจน แต่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนเพียงเล็กน้อย ไม่สูงขึ้นพอที่จะชดเชยเงินเพื่อที่เกิดขึ้นแล้ว จำนวนคนที่มีรายได้น้อยกว่าเส้นความยากจนจะเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ภาวะความยากจนเพิ่มขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย